

SOCIAL KOMPETENS – I SYFTE ATT FÖREBYGGA KONFLIKTER I SKOLAN

Handledare
Per – Ola Holmquisth

Författare
Johanna Göransson
Marlene Gustafsson

SOCIAL KOMPETENS – I SYFTE ATT FÖREBYGGA KONFLIKTER I SKOLAN

Abstract

Vårt syfte med denna studie är att undersöka begreppet social kompetens och hur social kompetens kan förebygga konflikter. Studien bygger på fyra färdigheter: empati, ansvarstagande, identitet/trygghet och kommunikation.

Den empiriska undersökning vi genomfört bygger på kvalitativ forskning. Vi har intervjuat tolv stycken lärare för att få veta deras syn på begreppet social kompetens.

Studien har visat att lärarens arbete med att utveckla elevens sociala kompetens är mycket viktigt, i syfte att förebygga konflikter. Detta har vi fått bekräftat både genom vår litteraturstudie samt vår empiriska undersökning. Vi har fått förståelse för att det går en röd tråd genom de färdigheter som ingår i social kompetens.

NYCKELORD: Social kompetens, konflikt, empati, ansvarstagande, identitet/trygghet och kommunikation.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Inledning	1
1.2 Bakgrund	2
1.3 Syfte	2
1.4 Problemformulering	2
1.5 Avgränsningar	2
1.6 Teoretiska utgångspunkter	3
1.7 Metodologiska utgångspunkter	3
1.8 Disposition	4
2. Litteraturstudier	5
2.1 Tidigare forskning	5
2.2 Social kompetens	6
2.2.1 Empati	7
2.2.2 Ansvarstagande	9
2.2.3 Identitet och trygghet	10
2.2.4 Kommunikation	11
2.3 Litteratursammanfattning	12
3. Empirisk del	14
3.1 Problemprecisering	14
3.2 Intervjuer	14
3.3 Etiska aspekter	16
3.4 Gruppens urval	16
3.5 Genomförandet av intervjuerna	18
4. Resultat	19
4.1 Social kompetens	21
4.1.1 Analys av resultat	22
4.2 Empati	22
4.2.1 Analys av resultat	23
4.3 Ansvarstagande	23
4.3.1 Analys av resultat	24
4.4 Identitet och trygghet	25
4.4.1 Analys av resultat	26
4.5 Kommunikation	26
4.5.1 Analys av resultat	27

5. Diskussion	28
5.1 Resultatdiskussion	28
5.2 Metoddiskussion	31
5.3 Förslag på fortsatt forskning	32
6. Sammanfattning	34

Litteraturförteckning

Bilagor

Litteratur

Ahlgren, R-M. (1991). *Skolelevs självvärdering*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.

Bell, J. (2000). *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Birnik, H. (1998). *Lärare - Elevrelationen. Ett relationistiskt perspektiv*. Göteborg: ACTA UNIVERSITATIS GOTHOBURGENSIS.

Brännlund, L. (1991). *Konflikthantering - handbok för realister*. Borås: Bokförlaget Natur och kultur.

Burton, G. Dimbleby, R (1995). *Kommunikation är mer än ord*. Lund: Studentlitteratur.

Byréus, K. (2001). *Du har huvudrollen i ditt liv - om forumspel som pedagogisk metod för frigörelse och förändring*. Trelleborg: Liber AB.

Carlander, M. (1990). *Konflikter och konfliktbearbetning - En idéskrift för hemmet, förskolan, skolan fritidshemmet och föreningslivet*. Almqvist & Wiksell Läromedel.

Carlsson, B. (1991). *Kvalitativa forskningsmetoder – för medicin och beteendevetenskap*. Falköping: Almqvist & Wiksell Förlag AB.

Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Ejvegård, R. (1993). *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Ellmin, R. (1985). *Att hantera konflikter i skolan*. Stockholm: Liber utbildningsförlaget.

Granström, K. m.fl. (1998). *Grupper och gruppforskning. Fog samlingsvolym 1*. Institutionen för pedagogik och psykologi, Linköpings universitet.

Gunnarsson, S-O. (1990). *Kommunicera är nödvändigt- för att vinna kunskap, föra ut budskap, påverka och förändra*. Statens institut för personalutveckling och S Olof Gunnarsson.

Hwang, P. (1992). *Barnets tidiga relationer*. Stockholm: Natur och Kultur.

Kimber, B. (1999). *EQ - Livsnödvändig kompetens. En introduktion till arbetet med EQ i skolan*. Solna: Ekelunds Förlag AB.

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lennéer, B. Thylefors, I. (2002). *Om konflikter - hemma och på jobbet*. Falun: Bokförlaget Natur och kultur.

Lärarens handbok. (2001). Stockholm: Lärarförbundet.

Maltén, A. (1998). *Kommunikation och konflikthantering - en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.

Marton, F. (2000). *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Normell, M. (2002). *Pedagog i en förändrad tid - om grupphandledning och relationer i skolan*. Lund: Studentlitteratur.

Ogden, T. (2003). *Social kompetens och problembaserande i skolan - kompetensutvecklande och problemlösande arbete*. Stockholm: Liber AB.

Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder - att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Permer, K. Permer, L-G. (1994). *Pedagogisk metodisk utveckling*. Högskolan Kristianstad.

Permer, K. Permer, L-G. (2002). *Klassrummets moraliska ordning – Iscensättningen av lärare och elever som subjekt för ansvardiskursen i klassrummet*. Reprocentralen, Lärarutbildningen.

Persson, A. (2003). *Social kompetens - När individen, de andra och samhället möts*. Lund: Studentlitteratur.

Raundalen, M. (1997). *Empati och Aggression - om det viktigaste i barnuppfostran*. Lund: Studentlitteratur.

Stenaasen, S. & Sletta, O. (1985). *Grupprocesser - Om inläring och samarbete i grupper*. Universitetsforlaget A/S, Oslo och Esselte Studium AB, Solna.

Stevens, R. (1998). *Att förstå människor – Socialpsykologiska aspekter på jag, medvetande och identitet*. Lund: Studentlitteratur.

SAOL12. (1998). *Svenska akademiens ordlista över svenska språket*. (12:e uppl.).

Sylvander, I. m.fl. (1992). *Empati. Känna, förstå och växa*. Arlöv: Berlings grafiska.

Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Utas Carlsson, K. (2001). *Lära leva samman - Undervisning i konflikthantering. Teori och praktik*. Göteborg: Elanders Digitaltryck.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wahlström, G. (1993). *Gruppen som grogrund*. Stockholm: Liber AB.

Åhs, O.(1998). *Bortom bråk och hårt klimat - Om att utveckla social förmåga i skola och förskola*. Hässelby, Stockholm: Runa Förlag AB.

Artiklar

Utas Carlsson, K. (2005). "*Konflikter en väg till fred*" Skolvärlden nr. 16, (Artikel publicerad 2005-10-05)

Ellmin, R. (1999). "*Konflikthantering i skolan – etik, moral och kreativitet*" Skolvärlden nr. 15, (Artikel publicerad septemeber, 1999).

McClintock, A. (1998). "*Konflikthantering byggsten där tron brister*" Skolvärlden nr. 11/12, (Artikel publicerad juni, 1998).

Internetsida:

Dagens nyheter

<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=572&a=412557&previousRenderType=2>

Författare: Eva-Lis Preisz, Ordförande Lärarförbundet och Metta Fjelkner, Ordförande Lärarnas Riksförbund.

Sida hämtad: 10 december - 2005

Referens

Svenska språknämnen. (2000). *Svenska skrivregler*. Stockholm: Liber AB

Intervjuguide

1. Vad innebär social kompetens?
2. Vad innebär empati?
3. Hur kan empati hos eleven bidra till att förebygga konflikter?
4. Hur kan ansvarstagande hos eleven förebygga konflikter?
5. Vad innebär en trygg identitet?
6. Hur kan en trygg identitet hos eleven förebygga konflikter?
7. Hur kan bra kommunikation hos eleven förebygga konflikter?

1. Inledning

1.1 Inledning

Genom våra VFU - perioder¹ har vi fått förståelse för att konflikter ofta uppstår i dagens skola. Vi upplever även att massmedia ägnar stor uppmärksamhet åt de konflikter som förekommer i skolan. En undersökning i Dagens Nyheter visar att på var tredje skola i Sverige måste lärarna gå in och lösa konflikter under lektionstid eller på rasterna minst en gång per vecka (www.DN.se). Med anledning av alla konflikter som dagligen uppstår i skolan, vill vi i vår studie undersöka hur konflikter kan förebyggas.

Under vår utbildning har vi fått förståelse för att det i skolan finns en stor mångfald individer, dvs. elever med olika bakgrund och förutsättningar, till exempel kulturella eller sociala skillnader. Detta skriver skolforskaren Roger Ellmin om i sin artikel, i vilken han menar att många konflikter i skolan skapas av de olika sociala, ekonomiska och kulturella bakgrunder eleverna har (Skolvärlden, nr 15, 1999). Samhällets internationalisering och ökningen av olika nationaliteter i det svenska samhället ställer stora krav på elevernas sätt att socialisera. Olikheter mellan kulturer kan leda till konflikter, vilka kan förebyggas genom ökad social kompetens hos eleverna (Persson, 2003).

Vi har under vår VFU ofta stött på begreppet social kompetens, men vi har haft svårt att egentligen förstå vad begreppet handlar om. Social kompetens är, enligt Ogden (2003), ett begrepp som kan vara svårt att definiera. Författaren menar att social kompetens är ett omfattande begrepp som innefattar många olika färdigheter. För att få en förståelse för vad begreppet social kompetens innebär vill vi undersöka kring de färdigheter vi anser vara viktiga i social kompetens.

Det är svårt att dra en gräns mellan att förebygga och lösa konflikter, eftersom en väl genomförd hantering av konflikten även fungerar som förebyggande arbete inför nästa konflikt. Genom att eleverna har varit med och löst konflikten får de erfarenheter som gör att de kan undvika att hamna i samma situation igen (Ellmin, 1985).

---

¹ Verksamhetsförlagd del av utbildningen, den del av lärarutbildningen som är förlagd ute på fältet.

Brännlund (1991) skriver att konflikter kan vara konstruktiva, nödvändiga och utvecklande men författaren menar att de ”onödiga konflikterna” bör undvikas, eftersom de stjäl både tid och energi från det arbete som ska genomföras (Brännlund, 1991). Ellmin (1999) skriver också om de destruktiva, så kallade ”onödiga” konflikterna i sin artikel. Han menar att läraren bör arbeta för att förebygga dessa konflikter (Skolvärlden, nr 15, 1999). En onödig konflikt kan vara när elever tetas med varandra.

Genom att lärarna arbetar med att utveckla elevernas sociala kompetens kan eleverna bli mer harmoniska, vilket kan leda till färre konflikter. För att detta ska bli möjligt är det viktigt att läraren, enligt Ogden (2003), arbetar med att utveckla social kompetens hos eleverna, vilket innefattar ökad empatiförmåga, ansvarstagande, kommunikation och en trygg identitet.

1.2 Bakgrund

Vi studerar på lärarutbildningen, Högskolan Kristianstad, båda med inriktningen barnets lärande, lärarens roll svenska/samhälle, 140 poäng. Denna sista termin på utbildningen, ska vi skriva vårt examensarbete, 10 poäng, i pedagogik. Då vi tidigare i utbildningen valt specialiseringar som rör konflikthantering och social kompetens, har vi fått ökat intresse inom dessa områden. Vi vill därför, i denna studie, fördjupa oss i ämnet social kompetens i syfte att förebygga konflikter i skolan.

1.3 Syfte

Vårt syfte med arbetet är att undersöka vad social kompetens innebär och klargöra vilka färdigheter som ingår i begreppet. I arbetet kommer vi att undersöka några lärares synpunkter kring social kompetens och hur lärarna anser att de färdigheter som ingår i begreppet kan förebygga konflikter.

1.4 Problemformulering

Vad innebär begreppet social kompetens?

Hur kan social kompetens hos eleverna förebygga konflikter?

1.5 Avgränsningar

Vi är övertygade om att många konflikter kan leda till utveckling. Det finns också de konflikter som vi anser vara destruktiva, vilka endast skapar ett dåligt klimat och kräver

energi. En, enligt oss, destruktiv konflikt, kan till exempel vara att elever "småtetas" med varandra, eller att onödiga konflikter uppstår till följd av bristande kommunikation. Det är dessa konflikter vi syftar på när vi i vårt arbete kommer att undersöka hur social kompetens hos eleverna kan förebygga konflikter.

Vi kommer i vårt arbete inte skriva om hur läraren praktiskt kan arbeta för att utveckla den sociala kompetensen hos eleverna. Vi kommer istället att undersöka hur lärarna ser på elevernas sociala kompetens som ett medel att förebygga konflikter. Då vi påbörjade vår litteraturstudie om social kompetens, fick vi förståelse för att begreppet innehåller många olika färdigheter. Vi kommer i detta arbete belysa fyra olika färdigheter: empati, ansvarstagande, identitet/trygghet och kommunikation.

1.6 Teoretiska utgångspunkter

Våra teoretiska utgångspunkter bygger på Homburger Erikssons bok *Barnet och samhället* (1983). Erik, H Erikson har stor erfarenhet som barnpsykolog och analytiker. Författaren har ägnat sig åt att skriva om jagets utveckling i vilken han ger en beskrivning av människans åtta åldrar. Erikson menar att omgivningen starkt påverkar barnets utveckling. Författaren syftar på samhällets ansvar för barnets personlighetsutveckling. Erikson framhåller, att för att barn ska kunna utveckla en trygg identitet, krävs det att han/hon känner tillit till omgivningen. Redan som spädbarn kräver människan en känsla av tillit. Härmed grundläggs barnets identitetskänsla som senare i livet förenas med att vara sig själv och att bli vad andra hoppas man ska bli.

Vi kommer att redogöra Eriksons teori om människans utvecklingsstadier. Vårt arbete inriktar sig på barn upp till 12 år. Därför väljer vi att redogöra för Eriksons fyra första stadier som behandlar barn upp till tonåren.

Stadium 1 – Grundläggande tillit kontra grundläggande misstro. Spädbarnets moder kan enligt författaren skapa denna tillitskänsla genom en "...känslig omvårdnad om barnets individuella behov med en fast känsla av personlig pålitlighet..."(Erikson, 1983, sid. 226). Tillit innebär för spädbarnet att kunna lita på sin försörjares identitet men också att kunna lita på sig själv och den egna kroppen och dess förmåga att hantera behov, så som sömn. En

bristande tillit kan skapa otrygghet hos barnet vilket kan ge upphov till svårighet att finna sin egen identitet.

Stadium 2 – Självständighet kontra blygsel och tvivel. I detta stadium måste barnet få känna tillit till livet. Barnet börjar nu bli mer självständigt men känner trots detta en osäkerhet inför det omgivande samhället. Det är därför viktigt att barnet fortfarande kan känna trygghet och skydd av sin försörjare.

Stadium 3 – Initiativ kontra skuld känslor. I detta stadium genomsyrar känslan av initiativ. Barnet uppvisar en målmedvetenhet genom att ta sig an sådant som verkar önskvärt, oavsett om det verkar osäkert eller farligt. Genom initiativförmågan och självständigheten planerar och angriper barnet olika uppgifter. I detta stadium har barnet oerhört för att lära sig, ”barnet kan och vill utträtta något i samband med andra, barn för att bygga upp och planera, de vill dra nytta av lärare och söka efterlikna ideal” (sid. 234). Barnet identifierar sig dock med föräldrar med samma kön.

Stadium 4 - Arbetsflit kontra underlägenhets känslor. Barnet blir allt mer självständigt och kan nu bli en villig och intresserad deltagare i ett produktivt sammanhang. Barnet får ta del av och hantera de redskap de vuxna använder, t.ex. läsning och skrivning. I detta stadium börjar verkligheten göra sig påmind. Barnet måste glömma sina gamla önskningar och förhoppningar och i stället bli en del av det vuxna livet. Det är viktigt att barnet känner en känsla av tillräcklighet och tilltro för att på bästa sätt utveckla en trygg identitet.

1.7 Metodologiska utgångspunkter

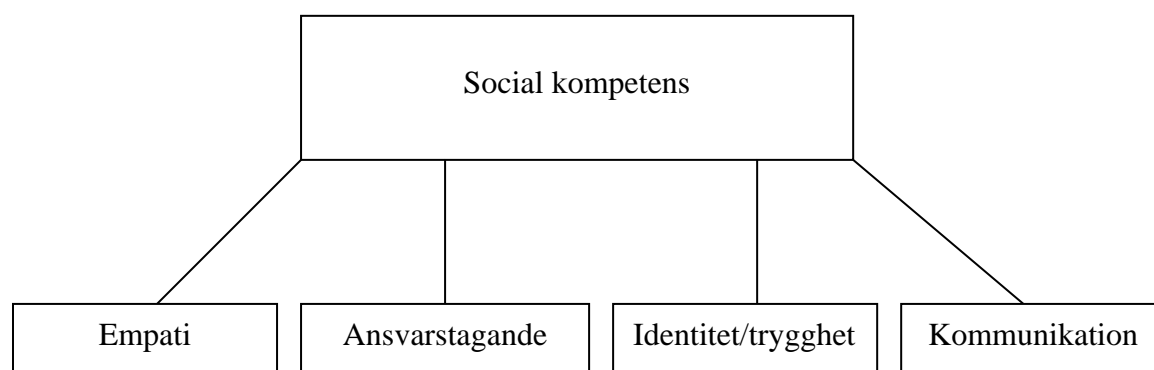
Kvalitativ forskningsmetod består av verbal analysmetod, vilket innebär att innehållet består av ord och inte siffror. Den kvalitativa undersökningen handlar om att tolka och förstå till exempel människors upplevelser. Både Denscombe (2000) skriver att det som utmärker den kvalitativa forskningen är att undersökningen är beskrivande och bygger på människors tankar och erfarenheter. Undersökningar gjorda med kvalitativ metod tenderar att involvera relativt få människor, vilket innebär att forskaren kan få djupare information från de personer som deltar i studien. Kvalitativ forskning innebär vidare att forskaren har "ett intresse för betydelser och de sätt människor förstår saker på" (Denscombe, 2000, sid. 243).

I kvalitativa forskningar är det viktigt att forskaren sätter "sig in i den fråga han studerar inifrån, det vill säga från försökspersonernas egen utgångspunkt" (Carlsson, 1991, sid. 25). Detta innebär att forskaren blir en del av den sociala situation där undersökningen sker. Kvalitativa studier bygger på de inblandades egna beskrivningar av känslor och reaktioner. Det är därför viktigt att forskaren kan återge och tolka det som han har studerat på ett korrekt sätt (Carlsson, 1991).

1.8 Disposition

I vår litteraturgenomgång delger vi läsaren fakta om tidigare forskning relaterat till vårt ämne. Vi beskriver vilka teoretiska och metodologiska utgångspunkter vi arbetat utifrån. Vi har i utformandet av arbetet utgått från Svenska skrivregler (Svenska språknämnden, 2000). I empiridelen skriver vi om den forskningsmetodik vi använt. Vi beskriver respondenterna och reflekterar över de etiska aspekter som forskaren måste ta hänsyn till vid en undersökning. I resultatdelen sammanställer vi sedan lärarnas tankar om social kompetens och deras åsikter kring hur elevens sociala kompetens kan förebygga konflikter.

Social kompetens består av många olika färdighetsområden. De vanligaste förekommande är begreppen empati och kommunikationsfärdigheter. De färdigheter som ingår i social kompetens har många gemensamma referensytor. Detta innebär att de olika färdigheterna överlappar varandra, vilket betyder att de är beroende av varandra (Ogden, 2003). Då det inte finns några precisa färdigheter som ingår i social kompetens har vi valt att undersöka de färdigheter vi anser vara mest relevanta. I figuren nedan framgår vilka färdigheter vi kommer att undersöka i studien.

Figur 1. Översikt av begreppet social kompetens

2. Litteraturstudie

I vår litteraturstudie belyser vi tidigare forskning inom de färdigheter vilka, enligt Ogden (2003), ingår i social kompetens. Vi presenterar de färdigheter som ingår i begreppet social kompetens vilka är empatiförmåga, ansvarstagande, identitet/trygghet och kommunikation. Vi kommer i litteraturgenomgången förklara varför författarna anser att dessa utgör en essentiell del av lärarens arbete med att utveckla elevernas sociala kompetens. Vi är medvetna om att vårt kapitel om tidigare forskning belyser eleverna som grupp. I den övriga studien läggs fokus på den enskilde eleven.

2.1 Tidigare forskning

Vi har inte funnit någon tidigare forskning om begreppet social kompetens i syfte att förebygga konflikter. Däremot har vi studerat tidigare forskning inom några av de färdigheter som ingår i begreppet.

Ahlgren (1991) menar att eleven hittar och utvecklar sin identitet i samspelet med andra människor. Den sociala miljön har stor betydelse för utvecklingen av elevens självvärdering. Elevens värdering av sig själv formas i en social interaktion med omgivningen, vilken styrs av den sociala situationen och den miljö eleven befinner sig i. Ur elevens självvärdering kan det växa fram en god självkänsla, vilken är en förutsättning för att individen på ett bra sätt ska kunna interagera med andra människor. Varje enskild individ behöver känna trygghet, tillit till sin omgivning och till sig själv för att självkänslan ska växa (Ahlgren, 1991).

Granström (1998) har skrivit att "grupper med stark identitet har bättre förmåga att synliggöra och hantera konflikter än grupper med svag identitet där varje antydning till konflikt utgör ett hot på gruppens fortsatta existens" (Granström, 1998, sid. 22). En stark identitet hos eleven skapar bättre förutsättningar för samarbete i grupp. Forskningen visar också att en fungerande kommunikation är en betydande faktor för att en grupp ska fungera. Det skapar också även en god problemlösningseffektivitet (Granström, 1998).

Granström (1998) skriver om att människan utvecklas genom interaktion med andra, vilket innebär att människan bygger relationer till andra. Genom dessa relationer byggs självuppfattningen och självtilliten upp vilken i sin tur reglerar självkänslan. Forskningen visar även att det är viktigt att skapa starka grupper, eftersom dessa bibehåller den enskilde

individens identitet. Att skapa fungerade grupper spelar en viktig roll när det gäller den enskilde elevens välbefinnande (Granström, 1998).

I Utas Carlsson menar att det är en förutsättning för att eleven ska kunna utvecklas till människa är att han/hon finner sin egen identitet. Identiteten kan utvecklas om eleven får känna bekräftelse och tillhörighet och att han/hon accepteras. Genom gruppen kan både tillhörighet och bekräftelse tillfredställas. Enligt forskningen bör läraren alltid utgå från individen och dess påverkan på samhället och samhällets påverkan på individen. Det är således en ömsesidighet i samspelet där individen ska ses som basenheten där allting börjar (Utas Carlson, 2002).

Permer (2002) betonar att "ett socialt orienterat hänsynsantagande kan framställas som nödvändigt för att arbetet i klassrummet ska fungera" (Permer, 2002, sid. 111). Med detta menar Permer att det är mycket viktigt att eleverna tar hänsyn och ansvarar för varandras välmående i syfte att förbättra det sociala samspelet. Permer skriver också eleverna bör medvetengöras om att det är fel att bråka, retas och skratta ut varandra. Permer har i sin avhandling kommit fram till att ansvar handlar om att visa hänsyn, respekt och hjälpsamhet liksom att ansvar också innebär att kunna stå till svars för sina handlingar (Permer, 2002).

2.2 Social kompetens

Social kompetens är ett begrepp som innefattar olika färdigheter. En färdighet innebär ett specifikt beteende som individen uppvisar för att klara något på ett kompetent sätt. Social kompetens innebär att eleven ska kunna läsa av sociala situationer, kunna leva i olika sociala miljöer, befinna sig i olika relationer till andra människor och då kunna hantera de känslor och situationer som uppstår. Social kompetens innefattar förmågan att kunna hantera olika problemsituationer (Kimber, 1999). Social kompetens innebär "hur barn förhåller sig till omgivningens förväntningar och hur de tillgodoser sina sociala behov" (Ogden, 2003, sid. 24). Social kompetens handlar därmed om ett socialt fungerande beteende hos eleven. Sociala färdigheter ingår i begreppet social kompetens, färdigheter som till exempel ansvarstagande och empati. Det finns ett samband mellan många av de konflikter som uppstår och brist på social kompetens hos eleverna. Genom att utveckla den sociala kompetensen kan läraren förebygga konflikter i skolan. En del elever börjar skolan med bristande social kompetens, vilket kan innebära att eleven har svårt att kompromissa och interagera med andra. Detta kan

leda till konflikter. Om läraren strävar efter att utveckla elevens sociala kompetens kan detta bidra till att eleverna blir bättre rustade att hantera olika situationer, och många konflikter kan förebyggas (Ogden, 2003).

Social kompetens behövs för att människor ska samspela med varandra på bästa möjliga sätt. Det innebär att

”vi som människor har ett ansvar för oss själva, för de människor vi har omkring oss och möter i olika sammanhang, för den miljö vi bor i, för det samhälle vi är medlemmar i/.../(Persson, 2003, sid. 44)

Individen måste försöka agera på ett acceptabelt sätt. Individen får inte bara tänka på vad som är bäst för sig själv utan försöka tänka större och sträva efter att människor runt omkring mår bra. Författaren menar att social kompetens handlar om elevens förmåga att anpassa sig till en grupp och att samspela med andra människor (Persson, 2003).

Lärarna i dagens skola bör, enligt Maltén (1998) och Normell (2002), inte enbart förmedla traditionella faktakunskaper utan även utveckla eleverna socialt. Med detta menar författarna att läraren bör utveckla elevernas sociala kompetens. Läraren bör sträva efter att utveckla elevens förmåga att socialisera och interagera med andra människor (Maltén, 1998).

Social kompetens är mycket viktigt i strävandet att skapa harmoniska grupper. För att få en bra gruppdynamik måste lärare först skapa ökad social kompetens hos varje enskild individ (Persson, 1993).

Begreppet social kompetens innebär, enligt Ogden (2003), att eleven utvecklar sociala färdigheter och kunskap om i vilka situationer de kan användas, till exempel hur en konflikt kan förebyggas. Dessa sociala färdigheter innebär, enligt författaren, förmåga att känna empati, ökat ansvarstagande, fungerande kommunikation och en trygg identitet (Ogden, 2003).

När vi studerat litteratur om begreppet social kompetens har vi kommit fram till att begreppet består av olika färdigheter. Det är många olika komponenter som krävs för att utveckla

elevens sociala kompetens. Några av de färdigheter som vi anser vara intressanta att studera inom begreppet social kompetens är empati, ansvarstagande, identitet och kommunikation. Dessa fyra färdigheter kommer vi skriva om i kommande kapitel.

2.2.1 Empati

Begreppet empati innebär, enligt Svenska akademiens ordlista, "förmåga till inlevelse i andra människors känslor" (Svenska akademiens ordlista, 1998, sid. 168). Empati ingår, enligt Ogden (2003) som en färdighet i social kompetens i form av att eleven ska vara hjälpsam och hövlig i sitt beteende. Empati innebär att visa omtanke och respekt gentemot andra människors känslor och synpunkter (Ogden, 2003).

Empati kommer från det grekiska ordet "empathia" och betyder inkännande. Kunskap eller insikt om den andres känsloläge utmärker empati. Empati förutsätter att det finns en gräns mellan oss själva och den andra, vilket innebär att man ska kunna leva sig in i en annan persons verklighet men ändå inte bli hotad av den andres upplevande. Även om eleven inte delar samma uppfattning som någon, ska eleven ändå kunna leva sig in i hur den andre tänker och känner (Sylvander, 1992).

Innebörden av begreppet empati är "att förstå vad andra känner och att kunna se saker ur deras perspektiv" (Kimber, 1999, sid. 10). Det innebär att det är viktigt att ha förståelse för att andra människor känner annorlunda, och att kunna hantera och förstå deras olikheter (Kimber, 1999).

Även Carlander (1990) anser att empatiförmågan utmärks av att eleven har ett ömsesidigt tänkande, vilket betyder att eleven kan leva sig in i andra personers tänkande. Carlander (1990) får medhåll av Lpo94 som betonar att läraren ska arbeta med att utveckla elevernas empatiska förmåga, och menar att skolan aktivt ska "sträva efter att varje elev kan leva sig in i och förstå andra människors situation..." (Läraryrket, 2001, sid. 10).

Får barnet växa upp i ett klimat där barnets känslomässiga behov tillfredsställs, kan barnet senare "rikta blicken utåt, bort från sig själv och ha möjlighet att fokusera andras liv och känslor" (Raundalen, 1997, sid. 101). Empatiförmågan hos eleven behöver utvecklas och underhållas varför det är viktigt att läraren arbetar med denna färdighet (Raundalen, 1997).

Det är mycket viktigt att eleven tillåts känna alla känslor oavsett om det är frustration, ilska, rädsla, sorg eller lycka. Det innebär att eleven måste få känna att alla hans/hennes känslor accepteras och att det är tillåtet att visa sina känslor. Alla känslor måste respekteras och bekräftas även om de inte alltid kan accepteras. Det är viktigt att läraren skapar ett tillåtande känsloklimat där varje elev ges tillfälle och tid att uttrycka sina känslor. Skapas detta klimat finns det stor chans att eleven senare blir en kännande vuxen som i sin tur kan känna medkänsla och inkännande med andra individer. Utvecklandet och stödandet av den empatiska förmågan är en förutsättning för att förebygga konflikter. Lärarens förhållningssätt är därför viktigt när det gäller att utveckla den empatiska förmågan hos eleverna. Empati utvecklas bäst när läraren inte betraktar eleven som ett tomt skal som ska fyllas med kunskap utan när läraren istället utgår från att eleven är en självständigt tänkande och kännande individ (Sylvander, 1992).

2.2.2 Ansvarstagande

Läraren bör låta eleverna ta ansvar och känna sig delaktiga i skolan. Delaktighet och ansvar ökar samspelsmöjligheterna vilket i sin tur främjar dialog och respekt. Känslan av grupptillhörighet ökar om eleverna görs delaktiga (Sylvander, 1992).

Ansvarstagande handlar om att kunna kommunicera och visa respekt. Eleven måste få möjligheter att visa ett ansvarsfullt beteende för att de ska kunna utveckla dessa färdigheter. Läraren bör lita på att eleven är kapabel att ta ansvar, eftersom tillit är en förutsättning för ansvarstagande. Tyvärr omges eleverna av regler och normer i skolan vilket gör att de har få möjligheter att skapa och utveckla sin förmåga att ta ansvar (Persson, 2003). Trots detta säger Lpo94 att "eleverna ska få möjligheter att ta initiativ och ansvar" (Läraryrket, 2001, sid. 11) och menar därför att det är viktigt att läraren utvecklar eleverna till ansvars-kännande människor och samhällsmedlemmar (Läraryrket, 2001).

För att en elev ska kunna utvecklas individuellt och socialt är det viktigt att eleven lär sig ta personligt ansvar. Det personliga ansvaret innebär att eleven ska inse konsekvenserna av sina handlingar. Eleverna måste lära sig att ta ansvar för sina avsikter och handlingar men också för sina medmänniskor för att alla i gruppen ska må bra, de bör bry sig om varandra och hjälpa varandra (Stenaasen, 1985). Även Åhs (1998) betonar att eleven måste ta ansvar för

sina handlingar. Genom att känna ansvar utvecklas elevens självkänsla och tillför därmed gruppen stabilitet. Redan i tidig ålder bör eleverna göras medvetna "om det ansvar de har inför andra inom gruppen och hur deras beteende påverkar kamraternas känslor och upplevelser" (Åhs, 1998, sid. 45).

Eleverna bör göras medvetna om sitt eget ansvar. Ansvar handlar om att leva sig in i andra människors situation och se att det finns andra som också har behov. Om man tillhör en grupp så som en klass är, får man kompromissa och hitta grundläggande värderingar som alla kan stå för trots att man själv hade velat ha det annorlunda (Skolvärlden, 1998, 11/12).

Permer skriver om ansvar i skolan och definierar begreppet ansvar som "ett förväntat av det omgivande och av samhället godkänt beteende" (Permer, 1994, sid. 16). Författarna (1994) menar att ansvar handlar om varje individs socialisation. Det gäller att lära sig vad man ska och får göra och vad som är otillåtet i samhället. Socialt handlar ansvar om att lära sig ansvar både som givare och mottagare, vilket innebär att inte tillfredsställa sig själv på andras bekostnad. Permer (1994) har undersökt vad begreppet ansvar i skolan innebär och kommit fram till att begreppet innebär att hjälpa varandra och visa hänsyn till varandra. De lärare som Permer (1994) intervjuat betonar att eleverna har ansvar för varandra i skolan. Ansvar innebär att bry sig om varandra, lyfta upp sina kompisar och visa hänsyn (Permer, 1994).

2.2.3 Identitet och trygghet

Vi behöver andra människor för att bli människor och för att fortsätta vara det. Individen utvecklar sin identitet i möte med vänner och medmänniskor (Sylvander, 1992). Brännlund (1991) anser att identiteten är av stor betydelse i arbetet med att förebygga konflikter. Han menar att identiteten är viktig eftersom det krävs att eleven är trygg i sig själv innan han/hon kan känna trygghet med andra. Även Lennéer (2002) tycker att det är viktigt att läraren arbetar med elevens identitet i syfte att förebygga konflikter, eftersom "ju mer osäker en person är på sin egen identitet, desto mer hotande blir andras olikheter" (Lennéer, 2002, sid. 50).

Elevens "identitet är förmågan att vara densamma i förändringens mitt" (Wahlström, 1993, sid. 16). Individen ska behålla en stabil identitet trots att man hela tiden utvecklas. En stark identitet innebär att man behandlar alla människor med samma respekt. Och för att skapa en

stark identitet hos eleverna måste läraren skapa trygghet, både hos den enskilde individen och hos gruppen. Trygghet och grupptillhörighet är begrepp som läraren bör arbeta med i stor omfattning i skolan. Det ”övergripande syftet med att arbeta med gruppen är att hjälpa barn att hitta sin identitet, ge dem förutsättningar att växa i självförtroende och att uppleva miljön som trygg” (Wahlström, 1993, sid. 11).

Begreppet trygghet betonas i läroplanen (2001), där det framhålls att skolan ska vara en ”/.../levande social gemenskap som ger trygghet/.../”(Läraryrket, 2001, sid. 12) Både Wahlström (1993) och Lennéer (2002) menar att om eleverna känner trygghet i sig själva blir de också trygga med varandra, tryggheten är väsentlig för elevens självkänsla. Byréus (2001) påpekar att om läraren lyckas skapa ett tryggt klimat i klassen, där alla får yttra sig och bli bemötta med tillit och respekt, har läraren skapat bra förutsättningar för elevens sökande efter sin identitet. Marton (2000), anser att läraren bör arbeta för att eleverna ska utveckla sitt självförtroende och sin tillit i sökandet efter sin identitet. Författaren menar att en förutsättning för att eleven ska finna sin identitet är att han/hon känner trygghet.

Brännlund (1999) och Wahlström (1993) anser att grupptillhörighet skapar en ökad känsla av trygghet, delaktighet och styrka vilket är nödvändigt i arbetet med att förebygga konflikter.

För att eleven ska känna trygghet är det viktigt att klassrumsklimatet är tillåtande och accepterande. Elevernas olikheter och likheter bör ses som en tillgång och inte ett hinder. (Lennéer, 2002).

2.2.4 Kommunikation

Begreppet kommunikation innebär, enligt Svenska akademiens ordlista, en ”förbindelse/.../kontakt mellan människor; överföring av information” (Svenska akademiens ordlista, 1998, sid. 428). Brännlund (1999) anser att öppenhet, delaktighet och kontakt skapas genom kommunikation. Författaren klargör vikten av kommunikationens betydelse mellan individer. Stevens (1998) framhåller hur viktigt det är att eleverna lär sig när och hur de ska prata i olika sociala sammanhang. Han menar att eleverna hela tiden möter olika människor och att de därför behöver veta hur de ska socialisera. Författaren påpekar också att det är viktigt att eleverna lär sig lyssna, och detta för att de ska ”upptäcka och tolka de outtalade antaganden som ligger till grund för pratet” (Stevens, 1998, sid. 287).

Det finns ett tydligt samband mellan konflikter och kommunikation. Brist på kommunikation kan leda till konflikter. Därför bör läraren arbeta för att skapa en god kommunikation eleverna emellan i syfte att förebygga konflikter (Lennéer, 2002).

Kommunikation används som ett redskap för att socialisera med andra människor. Det finns ett stort behov av att kommunicera, då människan är beroende av gemenskap och mänsklig kontakt. För att eleven ska kunna kommunicera på ett bra sätt krävs det att eleven inte bara använder öronen utan också ögonen och sitt kroppsspråk. Genom en bra kommunikation, bra ur den aspekt att de inblandade förstår varandra, kan många konflikter förebyggas. I kommunikation räcker det inte enbart med att bara formulera sina egna tankar utan också tolka och dra slutsatser om den andra personens åsikter. Det handlar om att kunna leva sig in i hur den andre tänker (Maltén 1998).

Kommunikation handlar inte bara om att uppfatta det som sagts. Det som sagts måste också tolkas vilket kan medföra att missförstånd uppstår. Beroende på olika erfarenheter och utgångspunkter tolkar människor meddelanden på olika sätt, vilket kan medföra missförstånd, som i sin tur kan vara en orsak till konflikter. Kommunikation kan skapa relationer men också förstöra relationer. Att komma överens med människor handlar inte bara om att tala och agera på ett socialt accepterat sätt. Det handlar också om att använda sina känslor och förstånd, och att försöka förstå dem man kommunicerar med. När man är med andra människor är det viktigt att kunna leva sig in i den andre människans situation. Det krävs att man kan lyssna (Burton, 1995).

Det finns många anledningar till varför vi kommunicerar, både personliga och sociala. Den största kraften bakom behovet och syftet med att kommunicera är driften att samarbeta. Människan strävar hela tiden efter att bilda sociala grupper vilket bottnar i behovet av att samarbeta med andra. Andra anledningar till varför vi kommunicerar är att vi söker bekräftelse hos andra för att stärka vårt självförtroende (Burton, 1995).

2.3 Litteratursammanfattning

Begreppet social kompetens består, enligt Ogden (2003), av flera olika färdigheter. Vi har i arbetet fokuserat på följande fyra färdigheter: empati, ansvarstagande, identitet/trygghet och kommunikation.

Carlander (1990) menar att empati handlar om att kunna leva sig in i hur andra tänker och känner. Skapar läraren ett tillåtande känsloklimat i klassrummet, vilket innebär att eleverna får uttrycka sina känslor, finns en stor chans att eleverna kan utveckla sin empatiska förmåga (Sylvander, 1992, m.fl).

Ansvarstagande handlar om att kunna kommunicera och visa respekt. Det är viktigt att läraren ger eleven möjlighet att visa ett ansvarfullt beteende för att färdigheten ska kunna utvecklas. Tillit är en förutsättning för ansvarstagande varför det är viktigt att läraren skapar tillfällen att låta eleven ta ansvar (Persson, 2003). Åhs (1998) menar att eleven tidigt bör göras medveten om det ansvar han/hon har inför andra inom gruppen. Enligt Permer (1994) handlar ansvarstagande om att hjälpa varandra och visa hänsyn till varandra.

Enligt Brännlund (1991) är det viktigt att eleven finner sin identitet. Författaren menar att identiteten är viktig eftersom det krävs att eleven är trygg i sig själv innan den kan bli trygg med andra. Lennéer (2002) menar också att konflikter kan förebyggas om eleven är trygg i sin identitet, eftersom ”ju mer osäker en person är på sin egen identitet, desto mer hotande blir andras olikheter” (Lennéer, 2002, sid. 50). Marton (2000) påpekar att en förutsättning för att en elev ska finna sin identitet är att han/hon känner trygg identitet.

Lennéer (2002) kan se ett tydligt samband mellan konflikter och kommunikation. Författaren menar att läraren bör arbeta för att skapa en god kommunikation mellan eleverna, då brist på kommunikation kan leda till konflikter. Även Maltén (1998) anser att bra kommunikation, bra ur den aspekt att de inblandade förstår varandra, kan förebygga konflikter. Kommunikation handlar, enligt författaren, om att kunna leva sig in i hur den andre tänker. En anledning till varför människans kommunicerar är att han/hon söker bekräftelse hos andra för att stärka sitt självförtroende.

3. Empirisk del

Den empiriska delen i vårt arbete består av en metodgenomgång där vi förklarar varför vi valt att genomföra intervjuer. Vi beskriver också hur vår urvalsgrupp ser ut och intervjuens tillförlitlighet. Vi har även betonat de etiska aspekterna, vilka är viktiga att ta hänsyn till när en undersökning ska genomföras. Vi presenterar i vår empiriska del hur genomförandet av intervjuerna har gått till och analyserar resultaten av dessa. Slutprodukten av vår kvalitativa undersökning består av en text där citat varvas med våra egna kommentarer och tolkningar. Detta tillvägagångssätt förespråkar Patel & Davidson (2003).

3.1 Problemprecisering

Genom vår litteraturstudie har vi fått en inblick i de färdigheter som ingår i social kompetens. Enligt författarna i vår litteraturgenomgång är den sociala kompetensen viktig i arbetet med att förebygga konflikter. Vi vill undersöka hur väl teorin stämmer i praktiken genom att låta lärarna själva ge sin bild av vad begreppet social kompetens innebär och hur social kompetens kan förebygga konflikter. Detta kommer vi att göra genom att låta tolv lärare svara på frågor.

3.2 Intervjuer

Anledningen till att vi valt intervjuer som undersökningsmetod beror på att man får en djupare information om ett visst ämne med hjälp av intervjuer. I intervjun möter forskaren förstahandskällan som besitter den information som eftersöks. Vi har valt att göra personliga intervjuer, vilket innebär att vi träffat respondenten och genomfört intervjun på plats. Vi har valt att genomföra personliga intervjuer vilket kan vara en fördel då eventuella missuppfattningar lätt kan redas ut. Genom att välja intervju som undersökningsform får respondenten tillfälle att ställa frågor om något är oklart och därmed kan eventuella missuppfattningar undvikas (Denscombe, 2000). Ytterligare en fördel, påpekar Bell (2000), kan vara att intervjun som metod är anpassningsbar och följsam. Intervjuaren kan följa upp idéer och fördjupa sig inom en viss fråga om denna är relevant för ämnet.

Ejvegård (1993) och Kvale (1997) skriver att bandspelare kan vara ett bra redskap vid intervjuer då den som intervjuar kan koncentrera sig på ämnet. Dessutom, menar författarna, att forskaren lätt kan citera respondenterna då intervjuerna dokumenteras. Ejvegård (1993) skriver att det kan finnas nackdelar i användandet av bandspelare då bandspelare kan vara hämmande för vissa respondenter. Författaren menar att respondenten ”uttalar sig mera

försiktigt när bandet snurrar och registrerar vad de säger” (Ejvegård, 1993). Det kan finnas respondenter som inte vill att bandspelare ska användas under intervjun. Detta måste forskaren respektera (Ejvegård, 1993), (Denscombe, 2000).

Det kan finnas nackdelar i användandet av intervjuer som forskningsmetod. Intervjun är en konstruerad, konstlad situation i vilken människor talar för protokollet, vilket kan skapa stress eller/och hämningar. Andra nackdelar med intervjuer kan vara att det är forskaren som tolkar innebörden i svaren utifrån de förutfattade meningar och kunskapsbilder respondenten har i ämnet. En annan fälla kan vara intervjuareffekten. Detta innebär att det inte alltid är ”som uttryck och handlingar stämmer överens. Vad människor säger att de gör, vad de säger att de föredrar och vad de säger att de tänker, kan inte med automatik förmodas återspegla sanningen” (Denscombe, 2000, sid.163). Bell (2000) påpekar att det kan finnas en fallgrop i användandet av intervjuer, då respondenterna ibland kanske svarar så som hon/han tror att forskaren önskar. Tillförlitligheten av resultaten kan då bli bristfällig.

Innan intervjun påbörjas bör forskaren presentera sig själv, och berätta om det arbete som ska genomföras. Det är viktigt, att forskaren inte kommer stressad till intervjun. Detta smittar lätt av sig och kan då påverka resultatet, genom att respondenten ger så korta svar som möjligt (Ejvegård, 1993).

Bell (2000) skriver att de flesta intervjuer hamnar någonstans mellan den strukturerade och den ostrukturerade intervjun, vilket även vår studie gjort. I den ostrukturerade intervjun ska forskaren ingripa så lite som möjligt och istället låta respondenten utveckla sina tankegångar. I den strukturerade intervjun däremot har forskaren mer kontroll över frågornas svar och utformning genom att forskaren i förväg gjort upp en lista med frågor och ger respondenten en begränsad uppsättning svarsalternativ. Vår undersökning består av ett antal i förväg uppgjorda frågor som respondenterna får utveckla svaren på. Detta tillvägagångssätt gör att vår intervju hamnar mellan den strukturerade och ostrukturerade intervjun, något som Bell (2000) förespråkar då denna struktur ger en garanti för att alla ämnesområden kommer med vilket inte alltid är helt säkert i en ostrukturerad intervju. Denscombe (2002) skriver om samma typ av intervju men benämner den semistrukturerad intervju.

3.3 Etiska aspekter

Forskaren måste ta hänsyn till de etiska aspekter som intervjuer medför. Forskaren måste först och främst ha respondentens samtycke till att medverka i intervjun. Det material som sedan samlas in under studien får endast användas för forskningens ändamål (Vetenskapsrådet, 2002), Kvale (1997).

Det är viktigt att allt material som samlats in under studien tillhandahålls av forskaren, "det skall vara praktiskt omöjligt för utomstående att komma åt uppgifterna" (Vetenskapsrådet, 2002, sid. 12). Respondenten bör informeras om att allt som tas upp under intervjun behandlas konfidentiellt, alltså att det bara är vi forskare som har tillgång till uppgifterna som respondenten lämnat. Forskaren bör upplysa respondenten att intervjun bygger på frivillighet och att den intervjuade får avbryta när den vill (Denscombe, 2000), (Patel & Davidson, 2003).

3.4 Gruppens urval

Vår undersökningsgrupp består av tolv stycken lärare. De lärare vi intervjuat har vi fått kontakt med dels genom VFU men också genom privata kontakter. För att få en så bred undersökningsgrupp som möjligt har vi intervjuat både män och kvinnor, som har arbetat inom skolan olika länge. Våra tolv respondenter arbetar som förskollärare, fritidspedagoger eller grundskolelärare.

På nästa sida följer en modell som beskriver de lärare vi valt att intervju. Modellen visar lärarens kön, vilken anställning läraren har och hur länge han/hon arbetat inom skola. Vi har valt att genom en figur (figur 2), visa vilka lärare vi har intervjuat. Vi kommer inte att göra en komparativ studie utifrån att jämföra lärarnas ålder eller yrkeserfarenhet. Syftet med modellen är i stället att på ett mer lättöverskådligt sätt visa gruppens urval.

<u>Respondent</u>	<u>Kön</u>	<u>Yrke</u>	<u>År</u>
Lärare A	Kvinna	Förskolelärare	7 år
Lärare B	Man	Fritidspedagog	8 år
Lärare C	Kvinna	Lärare 1 - 7	1 år
Lärare D	Kvinna	Lärare 4 - 9	14 år
Lärare E	Kvinna	Lärare 1 - 7	4 år
Lärare F	Man	Lärare 1 - 7	5 år
Lärare G	Kvinna	Lärare 1 - 7	8 år
Lärare H	Man	Lärare 1 - 7	30 år
Lärare I	Kvinna	Fritidspedagog	10 år
Lärare J	Kvinna	Lärare 1 - 7	8 år
Lärare K	Kvinna	Lärare 1 - 7	28 år
Lärare L	Kvinna	Fritidspedagog	6 år

Figur 2. Målgrupp: lärare

3.5 Genomförandet av intervjuerna

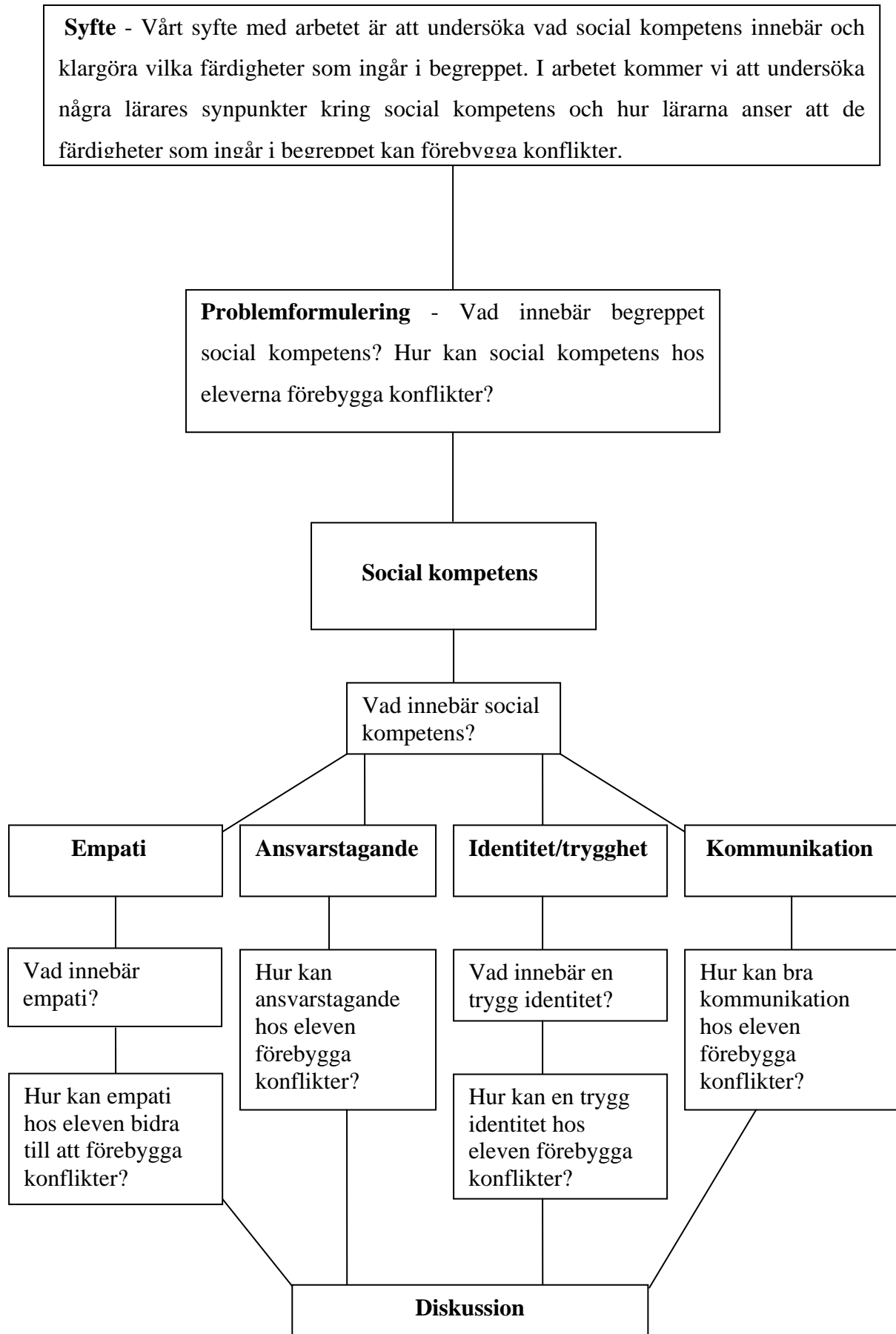
Vi började vår undersökning med att kontakta de personer vi önskade intervjua. Kontakten skedde genom telefon. Vi berättade att intervjumaterialet skulle användas i vår c-uppsats. Samtliga personer vi kontaktade valde att ställa upp på intervju. Intervjuerna har ägt rum mellan vecka 45 och vecka 47 och har genomförts på respondenternas respektive arbetsplatser. Val av tid och plats bestämdes tillsammans med varje enskild respondent, vilket Bell (2000) förespråkar, då hon menar att respondenten bör få komma med sina önskemål om tid och plats för intervju. Innan intervjun påbörjades berättade vi kortfattat om vår undersökning. Varje intervju tog mellan 35 och 50 minuter. Efter varje intervju har vi lyssnat igenom inspelningen och valt ut citat som vi anser vara mest relevanta för vårt syfte med arbetet. Vi har i citaten plockat bort harklingar och andra ljud för att göra språket mer flytande.

4. Resultat

I vår resultatdel redovisar vi de data vi har samlat in genom våra intervjuer. Intervjumaterialet har varit omfattande eftersom tolv respondenter besvarat våra frågor. Vi har sållat i materialet och plockat ut de tankar vi ansett vara mest relevanta för att uppnå vårt syfte med arbetet. Vi ställde frågor om de sociala färdigheter som enligt Ogden (2003) ingår i social kompetens och respondenterna fick utveckla sina tankar kring dessa färdigheter.

Det visade sig att respondenterna var samstämmiga i sina uttalanden om de begrepp som ingår i social kompetens och vilken betydelse elevens sociala kompetens har i förebyggandet av konflikter. Vi har valt att plockat ut citat från intervjuerna som vi anser vara mest relevanta för arbetet. Vi gör sedan en analys av dessa citat. De analyser vi gör bygger vi sedan vår diskussion på.

Vår resultatdel kommer vi att sammanställa utifrån den rubricering vi använder oss av i litteraturstudien. De åtta frågor vi byggt vår intervju på relaterar vi till de olika rubriker vi valt i arbetet. Varje kapitel i resultatdelen representeras av sex till sju citat. På nästa sida följer en figur som visar vilken intervjufråga som faller under vilken rubrik.

Figur 3. Det relationella i uppsatsdelarna

4. 1 Social kompetens

När vi frågade lärarna om hur de definierar begreppet social kompetens och om de upplever att social kompetens hos eleverna kan förebygga konflikter, fick vi följande svar.

”... det är ett så uttjatat begrepp, trots att man hör det både nu och då, tycker jag ändå att det är jättesvårt att förklara.” (Lärare I)

”Jamen, det är ju något som behövs när man umgås... för att man liksom ska fungera ihop.” (Lärare A)

”Jag skulle vilja säga att social kompetens är en förutsättning för att eleverna ska fungera tillsammans... jag tror att det är viktigt att jag som lärare lägger stor vikt vid det. Genom att utveckla den sociala kompetensen vet eleverna hur de ska agera på ett sätt som accepteras av andra.” (Lärare D)

”Social kompetens för mig är att eleverna vet hur man ska vara i samspel med andra.”(Lärare F)

”Min definition av social kompetens är eleven ska agera på ett respektfullt och accepterat sätt.” (Lärare G)

”Social kompetens kan ju förebygga konflikter eftersom barnen lär sig hur man ska vara mot varandra.” (Lärare K)

”När jag förebygger konflikter med hjälp av social kompetens så menar jag inte att alla konflikter försvinner, men de kan ändå med hjälp av social kompetens hantera konfliktsituationerna bättre och förhoppningsvis undvika hamna i samma onödiga konflikt igen.” (Lärare F)

”Som lärare har jag verkligen fått höra att alla konflikter utvecklar eleverna men jag måste ändå tycka att många konflikter är så himla onödiga... när de bara

tramsar och uppträder dåligt mot varandra för att få uppmärksamhet. Jag kan inte se någon som helst utveckling i detta.” (Lärare I)

4.1.1 Analys av resultat

Några av lärarna hade svårt att definiera social kompetens. De upplevde att begreppet förekommer i många olika sammanhang i skolan. En lärare ansåg att social kompetens är ett uttjatat begrepp och syftade på att social kompetens hos eleverna är mycket viktigt. Men trots detta upplevde läraren en avsaknad av social kompetens hos många elever i dagens skola. Många lärare relaterade till att en bristande social kompetens hos eleverna var en orsak till konflikter. De menade att när eleverna har en avsaknad av social kompetens, det vill säga saknar kunskaper om hur det ska uppträda mot varandra, kan ofta konflikter uppstå.

Samtliga lärare ansåg att social kompetens hos eleverna kan förebygga konflikter. Social kompetens innebär, enligt lärarna, att eleverna ska lära sig att visa hänsyn, ta ansvar för sina handlingar och kunna förhålla sig till varandra. Lärarna menar att genom att utveckla den sociala kompetensen hos eleverna, skapas bra förutsättningar för att förebygga konflikter i skolan.

4.2 Empati

Då vi analyserade vår datainsamling utifrån vad lärarna hade svarat på om färdigheten empati, fann vi att mycket av datan var likartad, dvs. att lärarna uttryckte sig kring begreppet empati på liknande sätt. Vi ansåg att följande citat var mest intressanta att belysa.

"Empati handlar om att förstå varandras känslor." (Lärare A)

"... är att kunna förstå andras känslor. Varför känner han så här?" (Lärare E)

"... att kunna anpassa sig efter varandras tankar och känslor. Det är viktigt att eleverna visar hänsyn till varandra och accepterar varandras olikheter." (Lärare F)

"... om eleven kan känna empati så är jag övertygad om att konflikter kan förebyggas. Redan innan konflikten inträffar kan eleven tänka 'vänta lite, hur kommer han/hon känna om jag säger eller gör så här'."(Lärare B)

"Så klart att empati krävs för att förebygga konflikter. Om någon mår dåligt av någon anledning kan klasskamraterna försöka detta och undvika att utmana personen den dagen." (Lärare C)

"Kan inte eleven känna empati kan han ju inte förstå att han gjort något fel."
(Lärare G)

4.2.1 Analys av resultat

Lärarna var samstämmiga om vad empatiförmåga innebär. De uttryckte sig med olika ord, men kontentan blev att empatiförmåga hos eleverna innebär att de ska kunna sätta sig in i varandras känslor. De intervjuade lärarna delade även liknande tankar när de gav sin bild av hur empatiförmåga hos eleven kan bidra till att förebygga konflikter. De betonar att elevens empatiförmåga kan bidra till att förebygga konflikter. Genom en ökad empatiförmåga kan eleverna förstå klasskamraternas känslor och agera på ett bra sätt gentemot dem. Kan eleven förstå kamraternas känslor, kan han/hon undvika att hamna i konflikter, menar vissa av lärarna.

4.3 Ansvarstagande

När vi ställde frågan om ansvartagande hos eleverna, och om ansvar kan ha något samband med färre konflikter, var samtliga lärare överens om att ansvar i allra högsta grad är av stor vikt i förebyggandet av konflikter. Kring begreppet ansvar uttryckte sig lärarna på följande sätt:

"... känner eleverna ansvar för varandra så låter de bli att kivas och tetas. De vill inte att någon annan ska må dåligt." (Lärare L)

"Eleverna får större respekt för varandra om de lär sig känna ansvar." (Lärare J)

"När jag tänker på ansvar och hur det kan göra att konflikterna i skolan blir färre/.../ tar ansvar för varandras välmående. Varje elev ansvarig för att klasskamraterna ska behandlas väl och må bra." (Lärare A)

"... om eleverna tar ansvar för sina kompisar, tror jag att de växer i självförtroende. Genom att lära sig ta ansvar känner eleverna också att de blir betydelsefulla." (Lärare D)

"Jag tycker att det är viktigt att eleverna tar ansvar för sina egna handlingar. När de hamnar i konflikter måste de kunna stå för det de har gjort eller sagt." (Lärare F)

"Det är nog inte så bra att lägga för stort ansvar på de yngre eleverna/.../ man får tänka på de är små och att det ändå är jag som lärare som har det övergripande ansvaret." (Lärare H)

4.3.1 Analys av resultat

Samtliga lärare är överens om att ansvarstagande har stor betydelse i förebyggandet av konflikter. Lärarna uppfattar dock begreppet ansvarstagande på olika sätt. Majoriteten av lärarna talar om elevernas ansvar för varandra och hur viktigt detta är i syfte att förebygga konflikter. De menar att om eleverna lär sig ta ansvar för varandra minskar konflikter eftersom de inte vill att klasskamraterna ska må dåligt. Några lärare betonar istället att eleverna måste kunna ta ansvar för sina egna handlingar. Lärarna menar att i varje konflikt är det viktigt att de elever som är inblandade i konflikten tar sitt ansvar för det de har sagt eller gjort. Genom ansvar kan eleverna se konsekvenserna av det de har gjort, vilket enligt en av lärarna, kan bidra till att eleven tänker efter innan den handlar nästa gång. På så sätt menar läraren att konflikter kan förebyggas.

Lärarna tänkte på begreppet ansvarstagande på olika sätt, men kontentan blev ändå att lärarna ansåg att ansvarstagande hos eleven är viktig i arbetet med att förebygga konflikter.

4.4 Identitet och trygghet

Lärarna fick svara på frågor som har med elevens identitet och trygghet att göra. Identitet och trygghet är begrepp som hör ihop då det i teorin framkommit att trygghet krävs för att elevens ska finnas sin identitet.

"En trygg identitet, tycker jag, innebär att man är trygg i sig själv." (Lärare C)

"... man vet vem man är och vad man står för. Jag tror att en trygg identitet handlar om att vara sig själv i olika situationer." (Lärare K)

"Jag tycker att min viktigaste uppgift som lärare faktiskt inte är att lära ut, utan att skapa trygghet i klassen/.../ om varje elev är trygg kan han/hon också förmedla trygghet i andra situationer, t.ex. när eleverna arbetar i grupper. Då kan eleven faktiskt stå för det den tycker och inte vika sig hela tiden." (Lärare B)

"Är dem trygga i sin identitet behöver de inte kaxa sig hela tiden. De behöver inte bevisa att dem är någon dem inte är." (Lärare F)

"Det är jättelätt att se vilka elever som är otrygga i klassrummet. Antingen syns de inte alls, eller så är dem klassens clown." (Lärare A)

"Om eleverna är trygga i sig själva, behöver de inte hela tiden utmana och tänja på gränserna." (Lärare J)

"Det är klart att en del konflikter beror på att eleverna inte är trygga i sig själva. Bara ta ett exempel som häromdagen då 'en kille hade suttit och tittat på sin grannes nya penna som denne tidigare under dagen hade visat för klassen. Tillslut kunde killen inte hålla sig och tog pennan från grannen och sprang runt med den i klassrummet och det blev ett himla liv i klassrummet'. En totalt onödig konflikt. Hade killen inte behövt söka bekräftelse i den situationen hade konflikten aldrig inträffat." (Lärare D)

4.4.1 Analys av resultat

En trygg identitet betyder, enligt lärarna, att eleverna är trygga i sig själva. En lärare betonade vikten av trygghet för att eleverna ska kunna finna sin identitet. Läraren menar att klassrumsklimatet måste präglas av trygghet och acceptans, för att eleverna ska våga vara sig själva. När vi ställde frågan om hur en trygg identitet kan förebygga konflikter, förklarade några av lärarna att elever med en trygg identitet inte ständigt måste söka bekräftelse för att bli accepterade av de andra. Däremot, menar lärarna, att elever med en svag identitet ofta söker bekräftelse på ett felaktigt sätt, till exempel genom att störa och förstöra för de andra i klassen.

Det framgick i vår analys av intervjumaterialet att lärarna var överens om att en trygg identitet hos eleven kan innebära färre konflikter.

4.5 Kommunikation

Vi har utgått från att de intervjuade lärarna är medvetna om vad begreppet kommunikation innebär. Vi har istället inriktat oss på kommunikationens betydelse i syfte att förebygga konflikter. Just i denna fråga var lärarna mycket eniga. Vi visar likformigheten i lärarnas svar genom att belysa följande citat.

"En god kommunikation är a och o för att förebygga konflikter. Om eleverna kan kommunicera verbalt med varandra kan man undvika att eleverna tar till knytnävarna i en konflikt." (Lärare B)

"... eleverna måste kunna lära sig att lyssna och prata och acceptera varandras åsikter. Och därför tror jag att konflikter kan undvikas." (Lärare G)

"Det är klart att kommunikationen mellan eleverna är avgörande när vi försöker förebygga konflikter/.../ det är genom kommunikationen som eleverna kan förstå varandras tankar och känslor." (Lärare E)

"Kommunikation är så klart jätteviktigt. Kan eleverna lyssna på varandra tror jag absolut att vissa konflikter kan förebyggas... det är ju inte alla konflikter som inträffar för att eleverna inte lyssnar på varandra." (Lärare C)

”...men allting handlar ju om en bra kommunikation. Det gör den väl alltid när flera människor är sammanförda... kan de inte kommunicera så säger det sig självt att konflikter hela tiden uppstår.” (Lärare J)

”...kommunikation tycker jag nästan är det viktigaste i en konflikt.” (Lärare A)

4.5.1 Analys av resultat

Samstämmigheten när det gällde intervjufrågorna som handlade om kommunikation var slående. Lärarna var överens om kommunikationens betydelse, och menade att kommunikationen är det viktigaste för att förebygga konflikter.

5. Diskussion och slutsats

Detta kapitel delar vi upp i två underrubriker. Den första är en resultatdiskussion där vi kopplar ihop vår litteraturstudie med vår empiriska undersökning. Vår andra underrubrik består av en metoddiskussion, där vi diskuterar vår forskningsmetod.

5.1 Resultatdiskussion

Vårt syfte med arbetet har varit att undersöka vad begreppet social kompetens innebär. Vi ville undersöka hur litteraturen definierar begreppet men också hur lärarna ser på social kompetens och de färdigheter som ingår i begreppet. Social kompetens är, enligt Ogden (2003), ett svårdefinierat begrepp. Detta fick vi bekräftat i våra intervjuer då flera av lärarna hade svårt att sätta fingret på vad social kompetens egentligen innebär. Lärarna använde sig av en övergripande förklaring till social kompetens och menade att begreppet innebar att kunna agera och hantera olika situationer på ett acceptabelt sätt, eller som lärare A uttrycker det, ”...det är något som behövs när man umgås... för att man liksom ska fungera ihop”(sid. 21). Kimber (1999) delar liknande uppfattning kring social kompetens som beskriver begreppet som att kunna läsa av olika situationer, befinna sig i olika situationer och kunna hantera de känslor och situationer som uppstår. Genom vår empiriska undersökning kan vi därför konstatera att den definition av social kompetens som författarna ger även delas av lärarna på fältet.

Vårt syfte med arbetet har också varit att undersöka hur social kompetens hos eleverna kan förebygga konflikter. Vi har kommit fram till att begreppet social kompetens består av många olika färdigheter vilka Ogden (2003) skriver om. I vårt arbete har vi fokuserat undersökningen utifrån fyra färdigheter, vilka vi anser vara mest intressanta i social kompetens. De fyra färdigheter vi utgått från i vår studie är empati, ansvarstagande, identitet/trygghet och kommunikation. Lärarna på fältet kunde se ett tydligt samband mellan dessa färdigheter och färre konflikter. Lärarna menade att om eleverna kan ta ansvar för varandra och känna empati för sina klasskamrater minskar också de destruktiva konflikterna. Lärare L menar att om eleverna känner ”...ansvar för varandra låter de bli att kivas och tetas” (sid. 23). De vill inte att någon annan ska må dåligt. Detta styrker Brännlund (1991) och Ogden (2003) som menar att destruktiva konflikter kan förebyggas genom en ökad social kompetens hos eleverna.

Vi har genom litteraturstudien och resultatdelen kunnat konstatera att det finns en röd tråd mellan de färdigheter som ingår i social kompetens. Vi har fått förståelse för att den ena färdigheten underlättar arbetet med att utveckla ytterligare färdigheter inom social kompetens. Persson (2003) ger exempel på detta då han skriver att kommunikation ligger till grund för elevens förmåga att utveckla ansvarstagande. Wahlström (1993) ger ytterligare exempel på de gemensamma referensytorna mellan de olika färdigheterna, då hon menar att trygghet är en förutsättning för att elevens ska kunna utveckla en identitet.

I våra intervjuer framgick det att lärarna var samstämmiga kring begreppet empati och dess betydelse. Lärarna menade att om eleverna kan förstå varandras känslor och acceptera varandras olikheter kan konflikter förebyggas. Lärare F menar att konflikter kan förebyggas om eleverna kan "...anpassa sig efter varandras tankar och känslor. Det är viktigt att eleverna visar hänsyn till varandra" (sid. 22). Dessa påståenden styrker även Carlander (1990) som påpekar att det är viktigt att eleven utmärks av ett ömsesidigt tänkande. Även Lpo94 (Läraryrket, 2001) menar att skolan ska sträva efter att varje elev kan leva sig in och förstå hur andra tänker eller känner (a.a.). Vi har genom vår litteraturstudie och empiri del kunnat konstatera att empati är en grundläggande förutsättning för samspel. Genom att utveckla elevens empatiförmåga har vi fått förståelse för att många konflikter kan förebyggas. Empati handlar om att visa hänsyn och sätta sig in i hur andra människor känner, detta bekräftar också Sylvander (1992). Vi menar empati är en färdighet som är viktig, inte bara i skolan, utan även under hela livet.

Förmågan att känna empati, anser vi, vara en förutsättning för att utvecklas till de goda samhällsmedborgare vi strävar efter att bli. Att känna empati bör vara en grundläggande egenskap hos alla människor. Vi anser att det är vår uppgift som lärare och vuxna förebilder att förmedla detta. Efter att vi studerat färdigheten empati har vi blivit övertygade om att konflikter kan förebyggas om läraren strävar efter att utveckla elevens empatiförmåga.

Vi har genom arbetets gång fått förståelse för att många konflikter kan förebyggas på ett tidigt stadium genom att läraren arbetar för att utveckla varje elevs sociala kompetens. Ansvarstagande anser vi vara en viktig färdighet vilken ingår i elevens sociala kompetens. Detta har vi även funnit belägg för i vår litteraturstudie och vår empiri del. De intervjuade lärarna såg en tydlig koppling mellan ansvar och konflikter. De menade att om eleverna kan känna ansvar för varandra, i den mening att de vill varandras bästa, kan konflikter förebyggas.

Genom att eleverna agerar ansvarsställande gentemot varandra, är deras mål hela tiden att alla klasskamrater ska må bra och de kan då undvika att stöta sig med varandra. Lärarnas tankar kring begreppet ansvar delas av författarna Permer (1994) och Stenaasen (1985) som skriver om hur viktigt det är att eleverna tar ansvar för varandra i skolan. Enligt författarna innebär begreppet ansvar att eleverna hjälper och visar hänsyn till varandra. Vi anser i likhet med författarna och de intervjuade lärarna att konflikter kan förebyggas om eleverna utvecklar denna färdighet då de blir mer måna om varandra. Enligt Lpo94, de ramar vilka vi lärare arbetar utifrån, står det klart och tydligt att läraren ska utveckla eleverna till ansvarsställande människor och samhällsmedlemmar (Läraryrket, 2001).

Vi upplever att trygghet är ett begrepp som ofta betonas i elevsammanslagningar. Genom vår undersökning har vi fått förståelse för att trygghet är mycket viktigt för att eleven ska finna sin identitet. Detta betonar också Marton (2000), när han skriver att en förutsättning för att eleven ska finna sin identitet är att han/hon känner trygghet. De lärare som ingick i vår undersökning betonade alla vikten av att läraren skapar trygghet i klassen. Vi har genom vår undersökning själva reflekterat över begreppet och färdigheten, en trygg identitet. Vi anser att en trygg identitet hos eleven innebär, precis som Wahlström (1993) uttrycker det, att eleven är densamma i förändringens mitt. Detta innebär att eleven står för den han/hon är och inte ge efter och försöka förändra sig för påtryckningar utifrån. Vi är medvetna om att det även finns andra identiteter så som: asociala, negativa och destruktiva konflikter. Vi är fullt medvetna om att man kan hitta sin identitet genom att vara den som bråkar mest. Vi anser dock att detta inte är vad vi kallar en trygg identitet, då elevens destruktiva identitet inte förebygger konflikter. Vi är övertygade om att trygghet och identitet hör ihop för att kunna utgöra en färdighet i social kompetens. Vi anser att läraren bör sträva efter att skapa förutsättningar för eleven att utveckla en trygg identitet. Ett sätt för läraren att skapa tillfällen för eleven att utveckla sin identitet, tror vi, kan vara att läraren arbetar med värderingsövningar. Wahlström (1993) skriver om en ”stark” identitet, och syftar på att eleven ska uppträda likadant mot alla. Vi har svårt att förstå vad författaren menar med uttrycket ”stark identitet” då vi inte anser att identitet handlar om att uppträda likadant mot alla. Vi anser att man agerar olika utifrån de förutsättningar som finns och de människor man träffar. Vi håller dock med om att identiteten handlar om att visa samma respekt mot alla.

Även Lennéer (2002) anser att det är viktigt att läraren arbetar med att utveckla elevens identitet i syfte att förebygga konflikter. Författaren menar att om eleven är osäker i sin

identitet blir klasskamraternas olikheter ett hot, och därmed kan många konflikter uppstå. Vi fann att de lärare vi intervjuat, ansåg att det var lättare att arbeta med elever som är trygga i sig själva då de kan förmedla trygghet i olika situationer, vilket kan påverka de övriga i klassen i en positiv riktning. Lärare B ger uttryck för detta genom att säga "...om varje elev är trygg kan han/hon också förmedla trygghet i andra situationer, t.ex. när eleverna arbetar i grupper" (sid. 25). Genom att läraren arbetar för att stärka varje elev, kan denne harmonisera bättre med sig själv och gruppen och många konflikter kan därmed elimineras. Vi har genom vår undersökning fått insikt om vikten av att skapa ett tryggt klimat för eleverna för att de ska kunna hitta sin identitet och kunna växa i självförtroende.

Våra teoretiska utgångspunkter i arbetet utgår från Eriksons teori om barnets identitetsutveckling. Författaren menar att barnet litar på försörjarens identitet som nyfödd. Vi anser precis som Erikson att desto äldre barnet blir desto mer självständigt blir det och därmed blir han/hon mer medveten om samhällets normer. Vi tror att den trygghet som barnet tidigare känt, blir satt ur spel då han/hon inser hur verkligheten ser ut. Det talas ofta om att varje människa är unik och att det är viktigt att vara sig själv men samtidigt trycker samhället på. Trots att vi ständigt ska vara oss själva ska vi ändå passa in inom samhällets ramar, annars anses man vara missanpassad på något sätt. Vi är övertygade om att detta är mycket förvirrande för barnen. Vi anser att det finns ett dolt budskap som talar om för oss hur vi ska vara och se ut vilket leder till otrygga barn. Otrygghet kan uppstå när eleven blir tvungen att anpassa sig efter samhällets normer, då dessa normer inte alltid är tillfredsställande för alla. Detta kan leda till inre konflikter, vilket i sin tur kan leda till yttre konflikter, i form av att eleven utvecklar en destruktiv identitet, vilken kan ta sig uttryck genom bråk och slagsmål.

Vi tror att det kan vara svårt för läraren att utveckla elevens identitet då alla elever har olika förutsättningar och behov och därmed måste ges utrymme att utveckla sin identitet på olika sätt och i olika riktningar. Vi är dock övertygade om att läraren måste agera tillitsfullt och förmedla trygghet i alla förekommande situationer. Det är viktigt att barnet känner en känsla av tillräcklighet och tilltro för att på bästa sätt utveckla en trygg identitet.

Ogden (2003) anser att identitet är en färdighet vilken ingår i begreppet social kompetens. Vi har reflekterat över detta och vi är inte övertygande om att identitet är en färdighet. Vi anser att trygghet och identitetsupplevelser snarare formas till följd av positiv socialisation. Med detta menar vi att en trygg identitet inte är en kompetens utan något som utvecklas genom interaktion med andra.

Kommunikationens betydelse i syfte att förebygga konflikter har betonats starkt både i litteraturstudien och i intervjuerna. Lennér (2002) kan se ett tydligt samband mellan bristande kommunikation och konflikter. Författaren menar att läraren bör arbeta för att skapa tillfällen för eleverna att lära sig kommunicera på ett bra sätt, vilket innebär en ökad förståelse mellan de inblandade. Denna uppfattning delar också de lärare vi intervjuat, då de menade att det är genom kommunikationen eleverna lär sig förstå varandras tankar och känslor. Att lära sig förstå varandras tankar och känslor handlar, enligt Maltén (1998), om att kunna leva sig in i hur den andre tänker. Samstämmigheten i de intervjuade lärarnas tankar kring kommunikationens betydelse i arbetet med att förebygga konflikter tyder på hur viktigt det är att vi som lärare skapar tillfällen då vi kan utveckla elevernas förmåga att kommunicera på ett bra sätt.

Ellmin (1985) betonar att om eleverna får vara med och lösa en konflikt, kan detta på ett sätt vara en typ av förebyggande åtgärd, eftersom eleven vet hur han/hon ska agera för att inte hamna i samma konflikt en gång till. Lärare F anser precis som Ellmin (1985) att en elev ”med hjälp av social kompetens” (sid. 21) bättre kan hantera konfliktsituationer och förhoppningsvis undvika onödiga konflikter i framtiden. Det framgick klart att lärarna ansåg att konflikter upptog mycket tid i klassrummet och att många konflikter inte hade behövt äga rum om eleverna hade haft en mer utvecklad social kompetens. Vikten av att veta hur man agerar på ett acceptabelt sätt betonades i många av intervjuerna...”vet eleverna hur de ska agera på ett sätt som accepteras av andra...” (Lärare D, sid. 23) kan många konflikter förebyggas. Genom att eleverna har en väl fungerande social kompetens blir skolan en trevligare miljö att vistas i.

Vi kan efter att ha genomfört vår undersökning konstatera att om läraren utvecklar elevens sociala kompetens kan många konflikter förebyggas. Detta i sin tur leder till fler inläringssituationer i klassrummet då mindre tid går åt till att förebygga och lösa konflikter. Våra erfarenheter säger oss, precis som Dagens nyheter skriver, att konflikter tar alldeles för mycket tid i skolan. Konflikterna stjäl, som Brännlund (1991) uttrycker det, både tid och energi från det övriga arbetet. Vi anser att läraren bör arbeta för att utveckla social kompetens hos eleverna inte bara i syfte att förebygga konflikter men också för att utveckla eleverna till goda samhällsmedborgare.

5.2 Metoddiskussion

Vi genomförde vår studie med utgångspunkt i den kvalitativa forskningen. Vårt syfte med arbetet var att undersöka hur lärare såg på begreppet social kompetens och hur de upplevde att social kompetens hos eleverna kan förebygga konflikter. Utifrån vårt syfte med undersökningen fann vi att den bästa forskningsmetoden var att genomföra en kvalitativ undersökning. Denscombe (2000) förespråkar användandet av en kvalitativ undersökning om forskaren har för avsikt att undersöka människors tankar och erfarenheter.

Vi valde att intervjua lärarna utifrån en semistrukturerad karaktär. Vi valde denna typ av intervju för att täcka in alla de områden vi ville undersöka. Bell (2000) förespråkar denna typ av struktur då denna ger en garanti för att alla ämnesområden kommer med. Hade vi valt att genomföra intervjuerna utifrån en ostrukturerad karaktär, såg vi en risk i att lärarna inte hade berört de färdigheter som vi utgick från i vår studie. Den strukturerade intervjun valde vi att avstå ifrån då vi ville ha möjlighet att ställa följdfrågor till lärarna för att på ett bättre sätt synliggöra deras tankar.

Reliabiliteten i undersökningen kan ha påverkats av att vi hade anknytning till de personer vi intervjuade. Vi kan se en risk med detta då respondenterna kanske ville vara oss till lags och försöka ge bra svar för att vårt arbete skulle bli bra. Bell (2000) och Denscombe (2000) påpekar att det alltid finns en risk med att använda intervjuer som forskningsmetod då respondenterna ibland kanske svarar så som han/hon tror att forskaren vill att han/hon ska svara. Då vi hade anknytning till respondenterna kan denna känsla av att vara till lags ha förstärkts vilket kan ha påverkat tillförlitligheten i vårt arbete.

I efterhand kan vi tycka att det hade varit intressant att komplettera med observationer. Vi tror att arbetet hade fått ett större djup om vi lyckats observera någon situation i vilken det var tydligt att elevens sociala kompetens förebyggde en konfliktsituation. Samtidigt kan vi se svårigheter i detta då det på förhand kan vara svårt att avgöra exakt när en konflikt är på väg att uppstå. Redan under intervjuerna uppfattade vi det som att lärarna var samstämmiga i många av sina uttalanden. Detta blev ännu mer tydligt när vi skulle analysera materialet. Vi upplevde det som om resultatdelen blev lite torftig då respondenterna, med undantag för ordval, svarat på liknande sätt.

Vi anser att vår studie inte har motsvarat de förhoppningar vi hade om arbetet. Vi kan i efterhand fråga oss själva varför vi valde den angreppsmetod vi gjorde. Vi känner att studien är ointressant i den mening att den endast blivit en jämförelse mellan litteraturen och verkligheten. Vi frågar oss själva efter avslutad studie varför vi valde att göra denna undersökning. Vår undersökning har endast blivit en form av ”kontroll” på hur väl teorin stämmer i praktiken. Vi kan istället känna att vi borde ha undersökt **hur** lärarna arbetar för att utveckla de olika färdigheterna hos eleverna. Hade vi valt denna infallsvinkel på den empiriska undersökningen hade studien kunnat bli mycket mer intressant.

5.3 Förslag på fortsatt forskning

Efter att ha avslutat vårt arbete kring begreppet social kompetens och hur elevens sociala kompetens kan förebygga konflikter, anser vi att det vore intressant med vidare forskning inom samma område med andra infallsvinklar. Då vårt arbete resulterade i att social kompetens är viktigt i förebyggandet av konflikter men också för att utveckla eleverna till goda samhällsmedborgare, skulle det vara intressant att undersöka hur lärarna åstadkommer detta arbete. Vilka metoder använder sig läraren av i arbetet med att utveckla social kompetens hos eleverna? Vidare forskning skulle kunna generera i olika arbetsmetoder vilka läraren kan arbeta utifrån.

6. SAMMANFATTNING

Social kompetens är ett begrepp som ofta används i skolan. Trots detta har vi haft svårt att definiera begreppets betydelse, varför vi ville fördjupa oss inom detta område. Då vi genom erfarenheter och tidningsartiklar fått förståelse för att konflikter tar mycket tid och energi i klassrummen, ville vi genomföra vårt arbete med konflikter och social kompetens som utgångspunkter.

Vårt syfte med arbetet är att undersöka vad social kompetens innebär och klargöra vilka färdigheter som ingår i begreppet. I arbetet kommer vi att undersöka några lärares synpunkter kring social kompetens och hur lärarna anser att de färdigheter som ingår i begreppet kan förebygga konflikter.

Våra problemställningar blev:

- Vad innebär social kompetens?
- Hur kan social kompetens förebygga konflikter?

Social kompetens är enligt litteraturen ett svårdefinierat begrepp. Våra teoretiska utgångspunkter bygger på Ogdens (2003) tankar om de färdigheter som ingår i begreppet. Vår studie bygger på fyra färdigheter: empati, ansvarstagande, trygg identitet och kommunikation. Vi har genom litteraturstudien fått förståelse för att dessa färdigheter kan utveckla eleven i syfte att förebygga konflikter.

I vår empiridel utgick vi från kvalitativ forskningsmetod, då vi ville undersöka lärarnas tankar kring social kompetens. Resultaten stärker det teorin antyder, nämligen att social kompetens är mycket viktigt i arbetet med att utveckla eleverna. Vi har även genom resultatdelen fått insikt om hur lärarna anser att social kompetens hos eleverna kan förebygga konflikter.

Slutsatsen av vår undersökning blev att läraren bör utveckla elevens sociala kompetens. Social kompetens är en förutsättning i harmoniska relationer mellan eleverna. Genom att samspela på ett godtyckligt sätt kan många konflikter förebyggas. Läraren bör sträva efter att utveckla elevernas empatiförmåga, ansvarstagande, identitet och förmåga att kommunicera på ett bra sätt. Strävar läraren efter att utveckla dessa färdigheter hos eleven, kan konflikter förebyggas och eleverna kan bli de ansvars-kännande samhällsmedborgare, som Lpo94 anser vara lärarens uppdrag.